

Súd: Okresný súd Malacky
Spisová značka: 8P/169/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1622201575
Dátum vydania rozhodnutia: 24. 10. 2023
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Andrea Kralovičová
ECLI: ECLI:SK:OSMA:2023:1622201575.6

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Okresný súd Malacky, sudkyňou JUDr. Andreou Kralovičovou, vo veci starostlivosti o maloleté deti A. B. C. D. E. C. F. G. H. I. , F., nar. XX.XX.XXXX a J., nar. XX.XX.XXXX, deti št. prísl SR, deti zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, so sídlom Malacky, Záhorácka ul. č. 2942/60A, deti rodičov J. K. A. A., nar. XX.XX.XXXX, št. prísl. SR, bytom H. B., L. M. XXX, zastúpeného advokátkou JUDr. Evou Kubaskou, AK so sídlom Bratislava Miletičova ul. č. 3/a a K. A. D., nar. XX.XX.XXXX, št. prísl. SR, trvale bytom N., A. O. M. XXXX/XX, zastúpenej Kanisová & Kanis Advokátska kancelária s. r. o., AK so sídlom Bratislava, Ďumbierska ul. č. 3F, v konaní o návrhu otca na nariadenie výchovného opatrenia, takto

rozhodol:

Súd u k l a d á maloletým deťom A., F., nar. XX.XX. XXXX a J., nar. XX.XX.XXXX a ich rodičom J. K. A. A., nar. XX.XX.XXXX a K. A. D., nar. XX.XX.XXXX, výchovné opatrenie vo forme psychologického poradenstva v rozsahu 60 hodín realizovaného v Centre pre deti a rodinu P., Q. Q. P., R. XX, za účelom zlepšenia vzájomnej komunikácie medzi rodičmi a akceptácie postavenia druhého rodiča v živote maloletých detí, obnovenia vzťahu medzi maloletými deťmi a otcom a obnovenia stretávania sa otca s maloletými deťmi tak, že toto poradenstvo bude poskytované jednak maloletým deťom každému osobitne ako aj spoločne, každému z rodičov osobitne, následne v rámci spoločného poradenstva maloletým deťom spolu s rodičmi, pričom rozsah a frekvenciu poradenstva pre maloleté deti a ich rodičov stanoví poverený psychológ, resp. pracovník Centra pre deti a rodinu P.

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

odôvodnenie:

1. Návrhom doručeným tunajšiemu súdu dňa 25.07.2022 sa otec domáhal nariadenia výchovného opatrenia maloletej F. a jej rodičom formou odborného poradenstva poskytovaného v špecializovanom zariadení, za účelom zlepšenia komunikácie medzi rodičmi a akceptácie postavenia druhého rodiča v živote maloletej, v rozsahu 40 hodín s tým, že miesto pracoviska a termíny určí špecializované zariadenie. Otec svoj návrh odôvodnil tým, že matka na neho podala trestné oznámenie pre týranie jej osoby a tento bol na základe potvrdenia zo dňa 16.01.2022 vykázaný zo spoločného obydlia na dobu 3 mesiace, lehota uplynula dňa 02.05.2022. Maloleté deti zostali v starostlivosti matky, ktorá otcovi od januára 2022 do júna 2022 neumožnila žiaden kontakt s nimi, s otcom komunikuje len cez jej právneho zástupcu, otcovi zasiela len lekárske správy týkajúce sa maloletých detí, bez možnosti vyjadrenia sa k lekárske záverom. Matka s otcom odmieta komunikovať o zásadných otázkach týkajúcich sa maloletých detí, príp. odkáže otca na komunikáciu s jej právnym zástupcom, avšak len za podmienok a o otázkach, ktoré stanoví matka. Otec prejavil záujem stretnúť sa s maloletými deťmi 11.04.2022, matka nesúhlasila, súhlasila so stretnutím dňa 30.05.2022, len za účelom odovzdania darčiekov k narodeninám maloletej F.. Stretnutia sa zúčastnil otec spolu so starými rodičmi zo strany otca, ktorí pricestovali z S., maloletá F. však ani nevyšla z domu a maloletú J. síce matka ukázala, ale neumožnila kontakt s ňou. Dňa

15.06.2022 matka umožnila stretnutie otca s maloletou J. v prítomnosti matky, na mieste, ktoré určila, maloletá bola počas stretnutia spokojná, na otca reagovala pozitívne, následne však matka zaslala otcovi správu, že maloletá F. sa s otcom nechce stretnúť a ani hovoriť s ním, ani matka sa s otcom nechce stretnúť, nakoľko jej to spôsobuje stres, pričom maloletá J. vzhľadom na svoj vek a potreby s otcom sama zostať nemôže aj vzhľadom na to, že ani v minulosti s otcom nebola v bezpečí. Takáto situácia podľa otca nikdy nenastala, matka fabuluje, maloletým deťom prezentuje strach z otca, ktorý je jednoznačne neodôvodnený a manipuluje nimi. Negatívne ladenie F. voči otcovi bolo viditeľné na stretnutí na Úrade práce sociálnych vecí a rodiny Malacky (ďalej len „ÚPSVaR“) dňa 19.07.2022, keď matka zásadne dieťa otáčala tak, aby nemohlo s otcom komunikovať. Ďalší návrh na stretnutie matka prostredníctvom právneho zástupcu odmietla. Styk otca s maloletými deťmi sa nerealizuje z dôvodov na strane matky, čo nie je v prospech maloletých detí. Dňa 11.05.2022 sa otec obrátil na ÚPSVaR, aby mu v tejto veci pomohol, ani jemu sa však nepodarilo sprostredkovať s matkou konzultácie u odborníka, za účelom nadviazania komunikácie s matkou ohľadom maloletých detí a komunikácie s maloletými deťmi, najmä s Karolínou, o ktorú sa otec počas spolužitia s matkou staral a vždy mali pekný vzťah. S matkou nie je možné hovoriť, či dohodnúť sa o výkone rodičovských práv a povinností, mimo takej dohody, akú sama predloží, nie je ochotná diskutovať s otcom. Matkine správanie je podľa otca dôsledkom nespracovaného osobného konfliktu matky voči jeho osobe, to však nemôže byť dôvodom autoritatívneho rozhodovania matky o maloletých deťoch bez konsenzu s otcom. K návrhu pripojil SMS komunikáciu s matkou.

2. Matka vo vyjadrení súdu doručenom dňa 21.10.2022 navrhla otcov návrh zamietnuť, odkázala na svoje doterajšie vyjadrenia, a to zo dňa 08.03.2022, 13.04.2022 a zo dňa 22.08.2022 v konaní 8P/35/2022, v ktorých detailne popisuje spolužitie s otcom a jeho správanie sa k maloletým deťom. Uviedla, že otca sa snaží kontaktovať ohľadom všetkých skutočností týkajúcich sa maloletých detí, zasiela mu všetky lekárske správy z vyšetrení, snažila sa s ním dohodnúť na výbere výchovno-vzdelávacieho zariadenia pre maloletú F., ktoré vybrala s ohľadom na zdravotný stav maloletej, jej potreby a odporúčaniam odborníkov. Uviedla, že napriek existencii podozrenia, že bola dlhé roky psychicky týraná zo strany otca, sa s ním stretla 2x krát, aby otec mohol tráviť čas s maloletými deťmi. Komunikáciu s otcom označuje za veľmi obtiažnú, nakoľko tento sa vyhýba odpovediam na dôležité otázky týkajúce sa maloletých detí, prípadne matkou navrhované riešenia odmieta, pričom neponúkne žiadne iné riešenie. Priama komunikácia matky s otcom vplyva na jej psychické a aj fyzické zdravie negatívne. Prežíva stres a strach, za účelom stabilizácie svojho zdravotného stavu prenechala komunikáciu s otcom na svojho právneho zástupcu. Otec sa dopytoval ohľadom krúžkov, ktoré maloletá F. navštevuje napriek vedomiu, že maloletá krúžky ani socializáciu nad rámec škôlky nevláda. Matka uviedla, že ani ona nebola prítomná pri vyšetrení maloletej F. v ambulancii detskej psychológie a terapie C. Q. T. (ďalej len „C. s.r.o.“) za účelom potvrdenia/vyvrátenia diagnózy Aspergerovho syndrómu, takéto vyšetrenie sa realizuje bez prítomnosti rodičov. Otec komunikoval s odborníkmi prostredníctvom emailových správ, pričom im kládol otázky, v ktorých spochybňoval ich odborné závery, zastrašoval ich, že odpovede postúpi odborníkom a dokonca naznačoval, či za diagnózu maloletej F. nemôže matka, v dôsledku čoho C. s.r.o. prestal s matkou úplne komunikovať a pediater maloletých detí vypovedal dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Otec nemá absolútne žiadnu vedomosť o diagnóze Aspergerovho syndrómu, jedným z jeho príznakov je oslabenie v sociálnej a emočnej sfére. To, že maloletá F. nebola socializovaná v miere ako jej rovesníci, nie je dôsledkom svojvoľného rozhodnutia matky, ktorá len rešpektovala špecifické potreby maloletej F.. Otec si podľa matky neprečítal základné informácie o diagnóze, čo potvrdzuje, že sa skutočne nezaujíma o zdravotný stav maloletej F. a zbiera dôkazy proti matke. Uviedla, že stretnutie právnych zástupcov rodičov jej príde zmysluplné jedine v prípade predloženia konkrétneho návrhu, čo sa doteraz nestalo. Matka otcovi na každú emailovú správu ohľadom maloletých detí odpovedala. Otec dňa 11.4.2022 kontaktoval mailom právneho zástupcu matky so žiadosťou o stretnutie s maloletými deťmi v prítomnosti starých rodičov, právny zástupca matky mu odpovedal, že vzhľadom na správu psychologičky to momentálne nie je v záujme maloletej F.. Dňa 01.06.2022 maloletá F. stretnutie s otcom odmietla, nakoľko bez ohlásenia prišli aj starí rodičia z otcovej strany, a že na ňu budú traja, matka takúto reakciu považuje za typický prejav dieťaťa s Aspergerovým syndrómom. Maloletá F. pred stretnutím zvracala a mala zvýšenú teplotu. Matka chcela maloletú presvedčiť, aby sa s otcom stretla bez prítomnosti starých rodičov, čo otec odmietol s tým, že potrebuje svedkov, otec sa následne domáhal stretnutia zvoním, čo maloletú ešte viac vystresovalo. Maloletá J. sa sama schovávala pred otcom v nosiči, ktorý mala matka na sebe. Stretnutie s maloletou J. dňa 15.06.2022 iniciovala matka, ktorá dúfala, že sa pridá aj maloletá F., ktorá to odmietla v dôsledku zážitku zo dňa

01.06.2022. Matka poukázala na svoje podania vo veci 8P/35/2022, v ktorých opísala množstvo situácií, kedy maloleté deti neboli pri otcovi v bezpečí, poukázala na jeho vyhrážky v komunikácii dňa 23.07.2021 a iné vyhrážky maloletej J., že ju matka opustila, na fyzické a psychické útoky otca na maloletú F., ktoré si maloletá pamätá, s otcom sa jej spájajú negatívne spomienky. Matka má za to, že práve otcovo hrubé, bezohľadné, urážlivé, agresívne a znevažujúce správanie k maloletým deťom je dôvodom ich odmietania otca. Uviedla, že počas stretnutia na ÚPSVaR dňa 19.07.2022 maloletú F. nijako neinštruovala, kde sa má/nemá otáčať, kam má/nemá pozeráť a kráčať. Maloletá F. po vzhliadnutí otca neprejavila žiadne známky radosti, ignorovala ho, vnútorne sa triasla, nepozrela sa na neho, zamierila rovno k matke, aby s ním nemusela prísť do styku, nereagovala na jeho pokusy o kontakt a darček od otca odmietla prevziať. Otec bol iniciátorom toho, aby sa vykonával asistovaný styk v akreditovanom zariadení, ktoré otcovi predbežne vyjadrilo súhlas a následne sociálna pracovníčka opakovane matke navrhovala otcom dohodnuté akreditované zariadenie. Matka odmieta byť podrobená opätovnému psychickému násiliu, obštrukciám a šikane zo strany otca. Matka a otec popisujú ich spolužitie zásadne odlišne, avšak matka má za to, že predložila množstvo komunikácií a lekárskeho správ, ktoré preukazujú pravdivosť jej tvrdení. Maloletá F. otcovo nevhodné správanie opisuje aj pri lekárskeho vyšetreniach, napr. v správe z psychologického vyšetrenia zo dňa 03.03.2022 a psychiatrického vyšetrenia zo dňa 23.02.2022. Matka ďalej opisuje nevhodnú komunikáciu otca s maloletou F., otcove provokácie maloletej, nerešpektovanie hraníc a potrieb maloletej F., ktorá sa v dôsledku správania otca začala strániť mužov. Poukázala na nahrávku z výsluchu maloletej na ÚPSVaR, na ktorej sa maloletá F. vyjadruje k otcovmu správaniu. Matka sa domnieva, že nútené absolvovanie poradenstva aj za účasti otca by bolo pre maloletú F. veľmi traumatizujúce a stresujúce. Matka by nebránila otcovi v styku s maloletou F., avšak maloletá už nie je vo veku, kedy sa dá ľahko presvedčiť na darčeky a odmieta sa k otcovi priblížiť. Matka ani nie je v konflikte s otcom ako to tento popisuje, v dôsledku dlhoročného psychického týrania sa snaží otca strániť, minimalizovať s ním kontakt. Poukázala na zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, v zmysle ktorého je považovaná za obeť aj keď trestné konanie nie je ukončené, ako aj na znalecký posudok vypracovaný v trestnom konaní. Podrobovanie sa výchovnému poradenstvu by malo veľmi negatívne následky na jej psychické a fyzické zdravie. Uviedla, že maloletá F. je vo veku, kedy už vie vyjadriť svoj názor, pocity a rázne odmieta stretnúť sa s otcom, akékoľvek nútenie dieťaťa s Aspergerovým syndrómom do niečoho čo nechce má práve opačný efekt, najproblematickejším momentom je práve vyvíjanie tlaku a autoritatívna výchova dieťaťa, čo potvrdila aj psychologička P. C. U. v emailovej správe otcovi zo dňa 23.08.2022. Matka sa domnieva, že súčasný postoj maloletej F. by mal otec rešpektovať, nútenie podrobovať sa sedeniam v rozsahu 40 hodín by malo veľmi negatívne následky na jej momentálny zdravotný stav.

K vyjadreniu matka priložila správu z diagnostického vyšetrenia v Súkromnom centre špeciálne – pedagogického poradenstva S. zo dňa 22.09.2022, odborné vyjadrenie zo dňa 10.05.2022, lekársku správu z vyšetrenia maloletej v psychiatrickej ambulancii zo dňa 13.05.2022, mailovú a SMS komunikáciu, žiadosť otca o povolenie individuálneho vzdelávania v povinnom predprimárnom vzdelávaní zo dňa 01.09.2022

3. Matka vo vyjadrení zo dňa 25.09.2023 prezentovala svoje výhrady k organizácii Rada pre práva dieťaťa, so sídlom Spartakovská 3, Trnava.

4. Otec na pojednávaní dňa 26.09.2023 navrhol, aby sa navrhnuté výchovné opatrenie rozšírilo aj na maloletú J., zároveň navrhol rozšíriť počet hodín trvania výchovného opatrenia na 60 hod..

5. Právny zástupca matky na pojednávaní dňa 26.09.2023 zotrval na svojich vyjadreniach a návrh otca navrhol zamietnuť.

6. Právna zástupkyňa otca uviedla, že od januára 2022, kedy matka maloletých detí podala na otca trestné oznámenie a otcovi bol na 3 mesiace zakázaný vstup do spoločného obydľia, otec napriek opakovanej snahe už rok a 8 mesiacov nemal možnosť podieľať na starostlivosti o maloleté deti. S maloletou F. sa stretol raz, pri pohovore s maloletou vykonanom na ÚPSVaR v roku 2022, kde boli matke navrhnuté možnosti stretávania sa otca s maloletými deťmi, čo matka napriek tomu, že dieťa nemalo žiaden problém, odmietla, odvtedy sa s maloletou nestretol. S maloletou J. sa stretol 2 x v roku 2022, odvtedy matka stretnutie odmieta, a s touto sa otec trištvrte roka nestretol. Otec vyvíja snahu, komunikoval s matkou, odpovede dostával len od právneho zástupcu. Na ÚPSVaR prebehla snaha o asistovaný styk, napr. v prítomnosti rodinného príslušníka, prípadne za účasti psychológa, opätovne k žiadnej interakcii s deťmi nedošlo. Matka nerešpektuje pozíciu otca, sama rozhoduje o všetkých

otázkach týkajúcich sa maloletých detí, aj o výbere predškolského zariadenia. Matka nemá záujem komunikovať s otcom o maloletých deťoch a umožniť mu byť rovnocenným rodičom, pred maloletými deťmi sa vyjadruje výrazne negatívne na adresu otca, čo preukazuje i správa ÚPSVaR, kde matka v prítomnosti maloletej otca opisovala ako tyrana a osobu závislú. Otec nemá možnosť sa vyjadrovať ani k výberu odborníkov, psychologov, psychiatrov a ďalších lekárov, nemá možnosť ani im povedať svoje stanovisko, všetky správy o maloletých deťoch sú vypracované výlučne na základe informácií ako ich podala matka. Právna zástupkyňa otca poukázala na to, že v trestnom konaní, trvajúcom od januára 2022, ku dnešnému dňu nebolo vznesené voči osobe otca obvinenie. Súd vo vykonateľnom rozhodnutí určil deň, kedy sa ktoré dieťa má stretnúť s otcom, matka však okrem toho, že podala sťažnosti na organizáciu, ktorá má pri styku asistovať, nevyvinula žiadne úsilie, aby k stretávaniu došlo. Matka sa nezúčastňuje pojednávania s odkazom na psychiatrické lekárske správy od novembra 2022 opakovane konštatujúce, že matka je v takom zlom psychickom stave, že nemôže sa zúčastniť ani úradných úkonov, napr. pojednávania pred súdom, aby sa nezhoršil jej zdravotný stav, pričom v správe zo 7. mesiaca sa uvádza, že by to mohlo mať negatívny vplyv i na maloleté deti. Matka nezvláda výchovu maloletej F., o čom informovala škôlka. Matka je neustále v starostlivosti psychiatra, jej stav sa nelepší, naopak, podľa všetkého sa zhoršuje a preto tu prichádza do úvahy otázka, či je vôbec spôsobilá postarať sa o maloleté deti. Maloletá J. potrebuje budovať odzov vzťah s otcom vzhľadom na jej vek, maloletá F. potrebuje mať príležitosť obnoviť vzťah s otcom a jedinou možnosťou, keďže matka nerešpektuje otca ako rovnocenného rodiča, je nariadenie výchovného opatrenia. Vzhľadom na stanovisko matky, otec je pripravený podrobiť sa výchovnému opatreniu pred akoukoľvek organizáciou, ktorá len trocha bude spolupracovať s ÚPSVaR, pretože má záujem budovať vzťah s maloletými deťmi a aby aj vzťah medzi rodičmi dospel k rešpektovaniu vzájomných pozícií.

7. Otec dodal, že na svojom návrhu trvá a bude naďalej plne súčinný. Nemá informácie o tom, kam chodí maloletá F. do školy, nedostal o tom žiadnu informáciu. Matka otca úplne vymazala a nerešpektuje ho ako otca detí. Dostal rozhodnutie o prijatí maloletej F. do školy, ale nemá informáciu o tom, či tam maloletá nastúpila.

8. Zástupca kolízneho opatrovníka na pojednávani dňa 26.09.2023 uviedol, že je potrebné nariadiť výchovné opatrenie, a to najmä pre maloletú J., ktorá svojho otca v podstate nepozná, nie je možné, aby maloleté deti nemali kontakt s otcom.

9. Vo vyjadrení súdu doručenom dňa 21.10.2023 matka opätovne poukázala na diagnózu maloletej F. – Aspergerov syndrom a to, že jedným z príznakov tejto poruchy je oslabenie v sociálnej a emočnej sfére. Opätovne poukázala na vyjadrenie psychologičky H. R. zo dňa 10.05.2022, podľa ktorej je v prípade takýchto detí potrebné predchádzať problémom elimináciou spúšťačov ako zmena prostredia, neznáme situácie, pričom najproblematickejším je vyvíjanie tlaku a autoritatívna výchova, pri ktorých dochádza k preťažovaniu dieťaťa, akékoľvek nútenie dieťaťa s takouto diagnózou má práve opačný efekt. Uviedla, že maloletá F. pred stretnutím dňa 01.06.2022 zvýšenú teplotu a zvracala, čo sú prejavy ako popisuje táto odborníčka. Uviedla, že nie je v záujme maloletej F., aby bola vystavovaná stresu, otec by mal súčasný postoj maloletej F., ktorá sa s ním stretávať nechce a odmieta s ním komunikovať, rešpektovať, nútenie do priamych stretnutí s otcom by malo negatívne následky na jej zdravotný stav. Matka preto súhlasí s odborným poradenstvom, avšak bez prítomnosti otca. Matka poukázala na správu psychologičky P. D. F. zo dňa 16.05.2023, potvrdzujúcu u maloletej F. prítomnosť posttraumatickej stresovej poruchy s odporúčaním stabilného a bezpečného prostredia, láskavého a podporného prístupu vzťahových osôb, matky, a ktorá aktuálne neodporúča styk s otcom. Uviedla, že aj u maloletej J. existuje riziko diagnostiky Aspergerovho syndrómu, v dôsledku čoho by sa k nej malo pristupovať rovnako ako k maloletej F., jej diagnostika prebehla v C. s.r.o. dňa 17.04.2023, táto pre nízky vek maloletej J. nie je ukončená. Matka opätovne poukázala na to, že prítomnosť otca jej spôsobuje stres a absolvovaním výchovného poradenstva by bola vystavená sekundárnej viktimizácii, opakovane by prežívala veľký stres a strach, čo by malo dopad na jej fyzické a psychické zdravie a na to, že psychiater P. V. jej diagnostikoval posttraumatickú stresovú poruchu a odporučil vyhýbať sa osobnému kontaktu s otcom. Záverom navrhla, aby sa poradenstvo poskytovalo v občianskom združení TENENET, so sídlom Oravská 4, Senec (ďalej len „TENENET o.z.“), a to individuálnou formou, aby otec nebol prítomný pri maloletých deťoch a matke a nedochádzalo k ich konfrontácii. K vyjadreniu priložila správu P. D. F., klinického psychológa z vyšetrenia maloletej F. zo dňa 16.05.2023, potvrdenie o zdravotnom stave maloletej J., vystavenej P. J. R. A., všeobecnou lekárkou pre deti a dorast dňa 24.05.2023 na žiadosť

otca a správy psychiatra MUDr. J. V. zo dňa 03.11.2022, 25.09.2023, 03.02.2023, psychologickú správu C. s.r.o. z vyšetrenia maloletej J. zo dňa 17.04.2023.

10. Na pojednávaní dňa 24.10.2023 právna zástupkyňa otca k správe P. F., uviedla, že táto vychádzala len z tvrdení matky, pričom P. F. už nie je psychologičkou maloletej F. z dôvodu ukončenia spolupráce s matkou. K správe P. R. uviedla, že touto otec ani právna zástupkyňa otca nedisponujú a nežiadali o ňu. Matka tvrdí skutočnosti, ktoré nie sú ničím potvrdené, ani objektivizované, tieto by bolo potrebné overiť znaleckým vyšetrením, na ktoré sa však matka odmieta dostaviť. P. V. stanovil matke diagnózu zmiešanú úzkostne depresívnu poruchu s paniformnou symptomatikou a postraumatickú stresovú poruchu, pričom k prvej diagnóze dodala, že podľa všeobecne dostupných informácií, etiológia tejto poruchy nie je známa, niektoré štúdie hovoria o súvislosti s rodinou a podľa psychodynamických teórií príčinu úzkosti a depresie je potrebné hľadať najmä v detstve. Zdravotný stav matky preto nie je možné dávať do súvisu so spolužitím s otcom. Matka vo vyjadrení zo dňa 20.10.2023 súhlasí s tým, aby bolo nariadené výchovné opatrenie pre oboch rodičov aj detí, vo vyjadrení pre ÚPSVaR zo dňa 17.10.2023 však jej právny zástupca uviedol, že výchovného opatrenia by sa nemala zúčastniť maloletá J..

11. Právny zástupca matky na pojednávaní dňa 24.10.2023 uviedol, že vo vyjadrení zo dňa 20.10.2023 ide o chybu v petite a navrhuje, aby sa výchovnému opatreniu podrobila len maloletá F., v ostatnom trval na svojich vyjadreniach a žiadal poskytovanie výchovného opatrenia individuálnou formou – psychologickou prácou s deťmi, v rámci ktorej psychológ zistí, či dieťa naozaj má panický strach z otca tak ako tvrdí matka. Uviedol, že maloletú J. nenavrhuje z dôvodu jej nízkeho veku, ako aj rizika diagnostiky Aspergerovho syndrómu, nakoľko deti s touto diagnózou by nemali byť vystavované stresu a byť k niečomu nútené; na otázku, aký vek je vhodný pre uloženie výchovného opatrenia nevedel odpovedať.

12. Zástupca kolízneho opatrovníka na pojednávaní dňa 24.10.2023 navrhol nariadiť výchovné opatrenie pre rodičov a obe deti. Uviedol, že stanovisko matky k maloletej J. sa mu zdá nezrelé a nie je v prospech a v záujme maloletej J., mohlo by sa stať, že maloletá by vôbec nepoznala svojho otca. Rozsah výchovného opatrenia navrhol aspoň v trvaní 60 hod. s tým, že rozdelenie jednotlivých hodín pre členov rodiny by si stanovil psychológ podľa potreby. ÚPSVaR oslovil TENENET o.z., ktorý by však mohol realizovať výchovné opatrenie až v priebehu budúceho roka. Preveroval aj Centrá pre deti a rodiny (ďalej len „CDR“) - CDR B. N. ku koncu roka končí, nebude mať akreditáciu a CDR O. je vyťažené. CDR P. je schopné začať s prácou s rodinou hneď. Ďalej uviedol, že žiadne z týchto zariadení, ani TENENET o.z., nepracujú individuálne s rodičmi a deťmi, ale pracujú s rodinou ako celkom. Výchovné opatrenie by malo plniť účel nadviazania a obnovenia vzťahu maloletých detí s otcom s cieľom realizácie stretávania sa detí s otcom.

13. Právna zástupkyňa otca dodala, že pokiaľ matka chce objektivizovať, či deti naozaj majú strach z otca, toto je otázkou dokazovania v konaní o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, kde presne za týmto účelom bolo nariadené znalecké dokazovanie, ktorého sa matka aj s maloletými deťmi odmieta zúčastniť. Diagnóza Aspergerov syndróm nie je dôvodom na to, aby sa deti nemohli stretávať aj s druhým rodičom, toto tvrdenie nie je podložené.

14. Súd vykonal dokazovanie vypočutím prítomných účastníkov konania, oboznámil sa s návrhom a ostatným obsahom spisovej dokumentácie, ako aj obsahom súdneho registra, pričom zistil, že rodičia maloletých detí nie sú manželia, nežijú v spoločnej domácnosti. Na tunajšom súde sa v súčasnosti pod sp. zn. 8P/35/2022 vedie konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, na základe návrhu otca, ktorým navrhuje obe maloleté deti zveriť do osobnej starostlivosti matky, určiť výživné pre maloletú F. vo výške 250 Eur mesačne a pre maloletú J. vo výške 200 Eur mesačne a upraviť svoje stretávanie sa s maloletými deťmi. Otec sa zároveň domáhal nariadenia neodkladného opatrenia, ktorým by súd dočasne upravil jeho stretávanie sa s maloletými deťmi. Tunajší súd uznesením č. k. 8P/35/2022 – 76 zo dňa 16.03.2022, právoplatným dňa 02.04.2022 návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia zamietol. Následne uznesením č. k. 8P/35/2022-338 zo dňa 19.09.2022 neodkladným opatrením uložil matke povinnosť informovať otca o všetkých plánovaných návštevách lekárov, psychológov, špeciálnych psychológov minimálne tri dni vopred pred plánovaným vyšetrením maloletých detí; toto uznesenie bolo uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 20CoP/164/2022-409 zo dňa 07.12.2022, zmenené tak, že návrh otca na nariadenie neodkladného opatrenia bol zamietnutý, rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňom 09.01.2023. Konanie vo veci samej nie je právoplatné

ukončené, vo veci je v súčasnosti nariadené znalecké dokazovanie. Uznesením tunajšieho súdu č. k. 9P/133/2022 – 49 zo dňa 01.07.2022 súd dočasne upravil styk maloletých detí so starými rodičmi, vo zvyšnej časti návrh na vydanie neodkladného opatrenia zamietol, Krajský súd v Bratislave uznesením č. k. 11CoP/289/2022 – 121 zo dňa 30.09.2022, právoplatným dňa 03.11.2022, zmenil predmetné uznesenie tak, že návrh na vydanie neodkladného opatrenia zamietol. Tunajší súd na základe návrhu otca uznesením č. k. 8P/108/2023-179 zo dňa 26.06.2023 nariadil neodkladné opatrenie, v zmysle ktorého je otec do právoplatného ukončenia konania vedeného na tunajšom súde pod sp. zn. 8P/35/2022 oprávnený stretávať sa s maloletou F. a s maloletou J., s každou raz týždenne v trvaní 2 hodiny v priestoroch organizácie Rada pre práva dieťaťa, so sídlom Spartakovská 3, Trnava, pracovisko Račianska 153, Bratislava, za asistencie psychológa s tým, že deň a hodinu je oprávnená určiť poverená organizácia po dohode s rodičmi; rozhodnutie zatiaľ nie je právoplatné, v súčasnosti vo veci prebieha odvolacie konanie na Krajskom súde v Trnave. Neodkladným opatrením č.k. 8P/69/2023 – 122 zo dňa 17.05.2023, v spojení s opravným uznesením č.k. 8P/69/2023 – 248 zo dňa 29.09.2023, tunajší súd dočasne nahradil súhlas otca so zápisom maloletej F. do 1. ročníka Súkromnej základnej školy, so sídlom J. XX, T. (Q. W. F.), pre školský rok 2023/2024, s nástupom maloletej F. do 1. ročníka Súkromnej základnej školy X., pobočka Q., Q. Q. Q., R. XX v školskom roku 2023/2024, s možnosťou individuálneho vzdelávania a s podpísaním dokumentov potrebných na zápis maloletej do 1. ročníka SZŠ Q. W. F., Q. Q. Y. XXXX/XX. Rozhodnutie zatiaľ nie je právoplatné, v súčasnosti vo veci prebieha odvolacie konanie na Krajskom súde v Trnave.

15. Podľa § 37 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len „zákon o rodine“) nevhodné správanie sa detí, ako aj porušovanie povinností rodičov, vyplývajúce z ich rodičovských práv a povinností, alebo zneužívanie ich práv môže každý oznámiť orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obci alebo súdu. Rovnako môže každý oznámiť tomuto orgánu, obci alebo súdu skutočnosť, že rodičia nemôžu plniť povinnosti vyplývajúce z rodičovských práv a povinností.

16. Podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže rozhodnúť o uložení týchto výchovných opatrení:

- a) vhodným spôsobom napomenie maloleté dieťa, jeho rodičov a iné fyzické osoby, ktoré svojím správaním ohrozujú alebo narušujú jeho riadnu výchovu,
- b) určí nad výchovou maloletého dieťaťa dohľad; dohľad vykonáva najmä za súčinnosti orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, obce, školy, neštátnych subjektov a zariadenia, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené,
- c) uloží maloletému dieťaťu obmedzenie v rozsahu potrebnom na predchádzanie a zabraňovanie škodlivým vplyvom, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť jeho priaznivý vývin; dodržiavanie uloženého obmedzenia sleduje najmä za súčinnosti obce,
- d) uloží maloletému dieťaťu a jeho rodičom povinnosť podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu.

17. Podľa § 37 ods. 3 zákona o rodine, ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa a ak výchovné opatrenia uvedené v odseku 2 nevedli k náprave, súd dočasne odníme maloleté dieťa z osobnej starostlivosti rodičov aj proti ich vôli, osôb, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti podľa § 45 alebo § 48, budúcich osvojiteľov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti podľa § 103, osvojiteľov alebo poručníka, ktorý sa o maloleté dieťa osobne stará, a nariadi maloletému dieťaťu na účely

- a) zabezpečenia odbornej diagnostiky pobyt v zariadení, ktoré vykonáva odbornú diagnostiku, najdlhšie na šesť mesiacov,
- b) zabezpečenia odbornej pomoci maloletému dieťaťu alebo zabezpečenia úpravy rodinných a sociálnych pomerov maloletého dieťaťa pobyt v zariadení najdlhšie na šesť mesiacov,
- c) zabezpečenia resocializácie drogových a iných závislostí pobyt v zariadení, ktoré vykonáva resocializačné programy pre drogovu a inak závislých.

18. Podľa § 37 ods. 5 zákona o rodine, ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd môže výchovné opatrenie podľa odseku 3 uložiť aj vtedy, ak jeho uloženie nepredchádzalo výchovné opatrenie podľa odseku 2.

19. Podľa § 37 ods. 7 zákona o rodine, súd sleduje vykonávanie výchovných opatrení najmä v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí, obcou, neštátnym subjektom a s príslušným zariadením.

20. Podľa § 37 ods. 8 zákona o rodine, súd hodnotí účinnosť výchovného opatrenia priebežne tak, aby pred uplynutím obdobia, ktoré uviedol v rozhodnutí o jeho uložení, zhodnotil splnenie účelu výchovného opatrenia. Súd zruší výchovné opatrenie, ak splnilo svoj účel. Ak je to v záujme maloletého dieťaťa, môže súd rozhodnúť o opakovanom uložení výchovného opatrenia alebo o uložení iného vhodného výchovného opatrenia. Ak súd na základe zhodnotenia účinnosti výchovného opatrenia rozhoduje o opakovanom uložení výchovného opatrenia podľa odseku 3 alebo o uložení iného vhodného výchovného opatrenia podľa odseku 3 alebo o nariadení ústavnej starostlivosti podľa § 54, môže dočasne upraviť pomery maloletého dieťaťa do právoplatnosti rozhodnutia.

21. Výchova maloletého dieťaťa predstavuje veľmi dôležitú súčasť rodičovských práv a povinností upravených v Zákone o rodine. Rozhodujúcu úlohu vo výchove maloletého dieťaťa majú jeho rodičia. Výchova dieťaťa nie je len ich právom, ale aj povinnosťou. Právo rodiča vychovávať svoje dieťa a starať sa oň, zaručuje Ústava SR v čl. 41, ktorá zároveň zaručuje právo dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Uvedené práva sú zakotvené aj v Dohovore o právach dieťaťa v čl. 18, v zmysle ktorého vynaložia zmluvné štáty všetko úsilie na to, aby sa uznala zásada, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa, pričom základným zmyslom ich starostlivosti musí byť záujem dieťaťa. Výchova dieťaťa je zabezpečovaná predovšetkým v prostredí rodiny. Práve rodinné prostredie, v ktorom dieťa vyrastá, významne ovplyvňuje jeho ďalší vývoj. Ak rodina neplní svoje funkcie, vyžaduje pomoc zo strany spoločnosti. Aj právne normy tak pripúšťajú istú mieru intervencie štátu do rodinných pomerov, a to s ohľadom na zásadu najlepšieho záujmu dieťaťa. O zaistenie najlepšieho záujmu dieťaťa musia v prvom rade usilovať jeho rodičia (prípadne iné osoby zabezpečujúce starostlivosť o maloleté dieťa), i keď v nevyhnutných prípadoch je potrebné do týchto súkromných vzťahov zasiahnuť zo strany štátu. Medzi prostriedky ochrany riadnej výchovy maloletého dieťaťa v zmysle Zákona o rodine patria aj výchovné opatrenia, ktoré sú upravené v § 37 Zákona o rodine.

22. Výchovné opatrenie je prostriedkom, ktorý má viesť k náprave závadného stavu správania sa detí, ako aj porušovania povinností vyplývajúcich z rodičovských, či iných práv a povinností voči maloletému dieťaťu. Systém výchovných opatrení je podľa § 37 Zákona o rodine vybudovaný systematicky od miernejších zásahov k vážnejším zásahom. Každé výchovné opatrenie je zásahom do práv a povinností rodičov a osobného života maloletých detí, a preto súd musí pristupovať k nemu vždy osobitne za konkrétnym účelom, pre ktoré je nariadené. V konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých musí súd vždy prihliadať na ochranu záujmov maloletého dieťaťa a aktívne pristupovať k riešeniu vzniknutých problémov tak, aby ochrana záujmov dieťaťa bola dostatočne zabezpečená.

23. Z vykonaného dokazovania má súd za preukázané, že rodičia maloletých detí neboli manželmi, nežijú spolu v spoločnej domácnosti, na tunajšom súde sa pod sp. zn. 8P/35/2022 vedie konanie o úpravu výkonu ich rodičovských práv a povinností k maloletým deťom, ktoré doposiaľ nie je právoplatne ukončené, vo veci je nariadené znalecké dokazovanie, matka sa však spolu s maloletými deťmi odmieta podrobiť znaleckému vyšetreniu a toto ignoruje. Maloleté deti sú vo výlučnej starostlivosti matky, t. č. je súdom dočasne upravené len stretávanie sa otca s maloletými deťmi, a to uznesením tunajšieho súdu - neodkladným opatrením č.k. 8P/108/2023-179 zo dňa 26.06.2023, v zmysle ktorého je otec do právoplatného ukončenia konania vedeného na tunajšom súde pod sp. zn. 8P/35/2022 oprávnený stretávať sa s maloletou F. a s maloletou J., s každou raz týždenne v trvaní 2 hodiny v priestoroch organizácie Rada pre práva dieťaťa, so sídlom Spartakovská 3, Trnava, pracovisko Račianska 153, Bratislava, za asistencie psychológa s tým, že deň a hodinu je oprávnená určiť poverená organizácia po dohode s rodičmi; rozhodnutie zatiaľ nie je právoplatné, v súčasnosti vo veci prebieha odvolacie konanie. Z vykonaného dokazovania má súd za preukázané, že styk maloletých detí s otcom sa nerealizuje ani tak, ako bol upravený, maloletú J. otec nevidel viac než trištvrte roka a s maloletou F. sa stretol naposledy na pohovore pred ÚPSVaR v roku 2022. Komunikácia medzi rodičmi je problémová a nefunguje, matka sa odmieta s otcom stretávať, komunikovať s ním, komunikuje v postate len cez svojho právneho zástupcu. Matka odmieta participovať na konaniach o maloletých deťoch prebiehajúcich na tunajšom súde, zúčastňovať sa nariadených pojednávaní, odmieta pomoc kolízneho opatrovníka maloletých detí – ÚPSVaR (dohodnuté termíny asistovaných stretnutí maloletých detí s otcom na ÚPSVaR boli najskôr na žiadosť právneho zástupcu matky niekoľkokrát prekladané, matka napokon deti neprivedla ani na termín, ktorý sama navrhla). Matka ignoruje právo otca na stretávanie sa so svojimi maloletými deťmi a podieľanie sa na ich výchove. Matka sa stavia do role obeť, do ktorej sa snaží postaviť aj maloleté deti, na druhej strane sa však odmieta zúčastňovať na znaleckom dokazovaní, nariadenom

v konaní 8P/35/2022 práve na účel objektivizácie jej tvrdení. Matka súdu predkladala lekárske správy od pediatrov, psychológov, či psychiatrov. Je pravdou, že odborníci vychádzali len zo stavu ako im ho popísala matka a na tom následne zakladali svoje závery, súd však nemá právomoc spochybňovať tieto vyjadrenia. V tejto súvislosti súd ale zdôrazňuje, že účelom výchovného opatrenia ani nie je objektivizovať matkou udávané skutočnosti ako je tomu v konaní o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom. Účelom výchovného opatrenia je psychologická práca s rodinou, s rodičmi, ako aj s maloletými deťmi s cieľom nápravy závažného stavu správania sa detí, či porušovania rodičovských práv a povinností voči maloletým deťom.

24. Pokiaľ ide o maloletú J., táto mala v čase rozchodu rodičov 1 rok a odvtedy otca videla len párkrát, naposledy pred trištvrte rokom, otca teda nepochybne nepozná, nemá k nemu vytvorený akýkoľvek vzťah. Maloletá F. mala v minulosti vytvorený vzťah s otcom, v súčasnosti ho nevidela viac než rok, jej vzťah k nemu je narušený. Absencia styku maloletých detí s otcom, bezpochyby má nepriaznivý vplyv na ich zdravý psychický a fyzický vývin, je preto v záujme oboch maloletých detí, aby sa s otcom stretávali. Aj vzhľadom na potvrdenú diagnózu Aspergerovho syndrómu u maloletej F. je však potrebné vzťah s otcom budovať, obnovovať postupne. To jej aj cieľom nariadeného výchovného opatrenia, v rámci ktorého bude psychologické poradenstvo poskytované jednak maloletým deťom každému osobitne ako aj spoločne, každému z rodičov osobitne a až následne bude poskytované spoločné poradenstvo maloletým deťom spolu s rodičmi s tým, že rozsah a frekvenciu poradenstva pre maloleté deti a ich rodičov stanoví poverený psychológ, resp. pracovník Centra pre deti a rodiny P. Psychologická práca s maloletými a ich rodičmi tak prebehne najskôr s každým samostatne ako to požadovala matka, následne psychológ vyhodnotí zistené postoje maloletých detí a ich rodičov, ako aj ďalšie zistené skutočnosti a na tomto základe zväží a určí ďalší postup, t. j. či môže dôjsť k stretnutiu rodičov a k stretnutiu otca s maloletými deťmi, resp. boli zistené relevantné prekážky, ktoré vylučujú otca zo styku s maloletými deťmi, príp. s jedným z maloletých detí, resp. že je potrebná dlhšia spolupráca. Nariadenie výchovného opatrenia preto automaticky neznamená, že otec sa bude s maloletými deťmi stretávať. Zároveň je potrebné uviesť, že súd zo svojej úradnej moci proces výchovného opatrenia a jeho priebeh kontroluje, raz mesačne si od poverenej organizácie vyžiada správu o práci organizácie s rodinou a spoluprácu vyhodnocuje, na základe čoho súd zväží ďalší postup. V prípade, ak súd zistí, že výchovné opatrenie neplní svoj účel, resp. že rodič marí jeho výkon, súd môže pristúpiť k represívnym opatreniam, príp. aj začať konanie o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností, kde zistené skutočnosti zohľadní.

25. Súd konštatuje, že postoj matky, ktorá s otcom odmieta akokoľvek komunikovať, nerešpektuje otca, jeho postavenie a rolu v živote maloletých detí nie je v záujme maloletých detí. Z matkinho konania, resp. z jej odmietania otca a jeho styku s maloletými deťmi vidieť značnú snahu o vymazanie otca zo života maloletých detí. Matka si neuvedomuje, že každý z rodičov má k spoločným deťom rovnaké práva a povinnosti. Maloletá F. a J. majú právo na šťastné a pokojné detstvo, právo na oboch rodičov a na možnosť (napriek potvrdenej diagnóze Aspergerov syndróm u maloletej F.) vytvoriť si vzťah s každým z nich. Úloha každého z rodičov je v živote maloletých detí nezastupiteľná, maloleté deti potrebujú podporu a súčinnosť oboch rodičov.

26. Vzhľadom k vykonanému dokazovaniu, keďže absencia komunikácie rodičov, stretávania sa maloletých detí s otcom a jeho podielu na výchove maloletých detí bezpochyby má nepriaznivý vplyv na zdravý psychický a fyzický vývin maloletých detí, rozhodol súd o uložení výchovného opatrenia tak ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia jednak rodičom, ale aj oboch maloletým deťom. Súd pri uvedenom rozhodnutí zohľadnil aj súhlas otca a kolízneho opatrovníka maloletých detí s nariadením výchovného opatrenia, ako aj čiastočný súhlas matky. Pokiaľ matka nesúhlasila s uložením výchovného opatrenia maloletej J., dôvodiac najskôr jej nízkym vekom- takmer 3 roky (pričom nevedela uviesť, aký vek je na absolvovanie výchovného opatrenia primeraný), ako aj tým, že existuje predpoklad, že aj ona by mohla trpieť Aspergerovým syndrómom, súd tieto výhrady vyhodnotil ako nedôvodné. Súd uvádza, že takáto diagnóza nebola u maloletej J. potvrdená (diagnostický proces u nej nebol ukončený), pričom aj zo správy C. s.r.o. z vyšetrenia maloletej J. zo dňa 17.04.2023 vyplýva, že jej nevádi spoločnosť rovesníkov, či dospelých. Zároveň je zrejmé, že maloletá, ktorá mala v čase rozchodu rodičov 1 rok a odvtedy otca videla len párkrát, naposledy pred trištvrte rokom, otca nepozná, nemá k nemu vytvorený ani negatívny, ani pozitívny vzťah, s otcom sa jej nespája žiadna emócia. Súd dodáva, že pokiaľ je maloletá J. dostatočne zrelá na to, aby sa realizovalo vyšetrenie na podozrenie z prítomnosti Aspergerovho syndrómu, je aj dostatočne zrelá absolvovať psychologické poradenstvo.

27. Výchovné opatrenie bude realizovať CDR P., ktoré má voľné kapacity na poskytovanie takéhoto poradenstva a ktoré s jeho poskytovaním súhlasilo. Matka síce požadovala, aby sa výchovné opatrenie realizovalo v TENENET o.z. (spoluprácu s ktorým predtým odmietala), podľa zistení ÚPSVaR však toto zariadenie je plne vyťažené, výchovné opatrenie by mohlo realizovať až v priebehu budúceho roka.

28. O trovách konania súd rozhodol v zmysle ustanovenia § 52 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), podľa ktorého žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania, ak tento zákon neustanovuje inak.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku môže podľa § 355 ods. 1 C.s.p. podať odvolanie otec, a to do 15 dní odo dňa jeho doručenia na tunajšom súde, písomne, v 3 vyhotoveniach, s náležitosťami podľa § 363 C.s.p.. Ostatní účastníci konania proti tomuto rozsudku nemôžu podať odvolanie, pretože sa po vyhlásení rozsudku vzdali práva podať odvolanie v zmysle § 368 C.s.p..

Odvolanie môže podať účastník konania, v ktorého neprospech bolo rozhodnutie vydané. Odvolanie len proti odôvodneniu rozhodnutia nie je prípustné.

V odvolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (odvolacie dôvody) a čoho sa odvolateľ domáha (odvolací návrh).

Odvolanie možno odôvodniť len tým, že

- a) neboli splnené procesné podmienky,
- b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces,
- c) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd,
- d) konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci,
- e) súd prvej inštancie nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností,
- f) súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam,
- g) zistený skutkový stav neobstojí, pretože sú prípustné ďalšie prostriedky procesnej obrany alebo ďalšie prostriedky procesného útoku, ktoré neboli uplatnené, alebo
- h) rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Odvolanie proti rozhodnutiu vo veci samej možno odôvodniť aj tým, že právoplatné uznesenie súdu prvej inštancie, ktoré predchádzalo rozhodnutiu vo veci samej, má vadu uvedenú v odseku 1, ak táto vada mala vplyv na rozhodnutie vo veci samej.

Odvolanie možno odôvodniť aj tým, že súd prvej inštancie nesprávne alebo neúplne zistil skutočný stav veci.

Odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní.

V odvolacom konaní možno uvádzať nové skutkové tvrdenia a predkladať nové dôkazné návrhy. Zmena návrhu na začatie konania je v odvolacom konaní prípustná.